

Ignalinos rajono savivaldybės viešosios bibliotekos Dūkšto filialas

Prisiminimai apie Kaniūkų kaimo praeitį

Lietuvos TSR Paminklų apsaugos ir kraštotyros
draugija
Ignalinos rajono skyrius

Senų žmonių prisiminimai apie
Kaniukų kaimo praeitį

1988m.

20 amžius buvo labai turtingas įvykiais. Pasaulį sukrėtė revoliucijos, du pasauliniai karai, žuvo milijonai žmonių. Pasaulis suskilo į dvi sistemas, tuo pačiu buvo pasiekta didelių laimėjimų moksle. Visa tai paliko neišdildomą įspūdį žmonių sąmonėje.

Šiame aplanke yra surinkti pasakojimai žmonių, kurie visą amžių pragyveno savo gimtinėj Kaniukų km., sukaupė didžiulę patirtį. Šie žmonės įdomiai papasakojo, kaip prabėgo jų vaikystės gyvenimas buvo šio šimtmečio pradžioje, jie pergyveno pilietinį, pirmąjį ir antrąjį pasaulinius karus, papasakojo kaip šie įvykiai tiesiogiai veikė Kaniukų km. žmones, kaip ilgainiu keitėsi pats kaimas.

Pasakojimai yra išdėstyti pradedant nuo pačių seniausių žmonių, sulaukusių aštuoniasdešimties metų. Po kiekvieno pasakojimo yra jo užrašymo data ir parašas, liudijantys pasakojimo tikslumą. Visų pasakojimų laikotarpis 1914 - 1960 metai. Pasakojimai yra atspauzdinti taip, kaip juos pateikė pasakojusieji asmenys.

Purėklys Bronius, Augusto

gim. 1909, Kaniukų km., kilęs iš neturtingų mažžemių valstiečių šeimos, išsilavinimas pradinis, pensininkas.

A T S I M I N I M A I

Mano atsiminime tais laikais Kaniukų kaime buvo 40 trobų šiaudininiais stogais. Šeimos didelės 6 - 8 vaikai neskaitant suaugusių žmonių. Mano prisiminime dar buvo 4 dūminės pirkios, kuriose prisėjo mokyti. Kaime buvo 4 pusvalakininkai, o visas kaimas stovėjo ant 8 valakų žemės. Turtingų žmonių nebuvo. Kaniukuose žemės turėjo kas tretinką, kas ketvirtinką. Darbo nebūdavo. Eit ir kur nors kitur dirbt negalėjai. Tiktai prie lenkų, kada buvo tiesiami geležinkeliai, atsirado darbo. Kiti gyventojai Kaniukų išvažiuodavo toliau vadinamon burlokystėn į Rusiją ar Baltarusiją. Kartais atvažiuodavo į kaimą ūkininkai, susitardavo ir samdydavo vaikus. Atvažiavę atgal vaikai pasakodavo, kad dirbdavo tamsą nuo tumsos, o penėdavo blogai.

Būdavo mokyklos dvaruose, bet daugumos vaikai negalėdavo mokyti, nes neturėdavo kuo apsirengt ir apsiut. Vaikai ir suaugę žmonės labai vertindavo kiek pamokytus žmones. Tuo metu buvo labai populiarios Saltenio knygos. Kas jas buvo perskaitęs, tą žmogų gerbdavo ir vertindavo, laikydavo protingu, rinkdavo teisėju ar panašiai.

1919 m. buvo didelis badas. Žmonės buvo labai nusilpę po karo. Iš bado valgė žolę. Druskos nebuvo. Tai nueidavo kur į kanovas. Prisinešdavo balto šlyno (sūrus būdavo) ir dėdavo vietoj druskos. Žmonės daug kurie sutindavo nuo žolių ir mirėdavo iš bado.

Tais laikais nebuvo daktarų, žmonės savo liekvarstom gydė. Nuo temperatūros rinkdavo ir virdavo ramunėlių ir liepos žiedų. Vieną kart, kai aš susirgau būdamas mažas gumbu (apendicitas), tai mama paėmė ceglą, įmetė pečiun, po to įkaitintą ištraukė, apvyniojo skuduru ir tarė: "tylėk vaike, tuojau būsi sveikas" pridėjo ją prie pilvo. Nuo to laiko daugiau gumbu nesirgau iki gilios senatvės, tik sulaukus 80 metų man jį išoperavo daktarai.

Žmonės visus drabužius audė iš linų, jokio kito apvalkalų neturėjo. Valgydavo vieną ir tą patį maistą, bulbės ir batvieniai, mokėdavo mokesčius.

Per 1914 - 1918 m. karą buvo toks nuotykis. Vokiečiai pamatę, kad pabalėm bėga. Prie Zagockoto jie paliko didelius sandėlius su amunicija. Žmonės būdami tamsūs, nieko neišmanantys ir patiklūs pradėjo plaukti iš visų pusių šito turto: viinių, bačkų, šovinių, iš kurių buvo galima padaryti ir gerus plūgus, šakes noragus. Vokiečiai išvažiuodami padminavo šiuos sandėlius. Tik jiems išvažiavus teritorija liko tuščia, nei rusų, nei vokiečių nieko neliko. Ant rytojaus daug žmonių suvažiavo ir staiga įvyko sprogimas vienas, po dvidešimt minučių kokių kitų Kaniukų kaimo pirklių pakėlė net lubas, stiklai išbyrėjo, smėlis ir dulkės pradėjo graužti akis. Visi išbėgo iš tų pirklių. Žiūrim bėga kruviną žmonės iš Vėdarinių, Tarašiškių. Jie apsa viską. Visų žmonių ir arklių žuvusių palaikai buvo palaidoti ant Kaniukų kapinių nedidelėse dėžėse, bendrai vienon duobėn supilti.

Išėjus vokiečiams atėjo rusai, ir greitai užėjo baltieji lenkai. Lenkų karas truko 8 dienas. Lenkai pradėjo tiesti geležinkelį ir iš vis darbams geležinkelį tiesė iki Braslovo. Du karai, kuriuos man teko pergyventi buvo maži palyginant su paskutinių, Didžiojo. Šiam kare Kaniukų kaimo gyventojų niekas neskriaudė, nieko neatėmė. Bet tai buvo baisus karas. Šiam kare teko daug dirbti ant išardyto geležinkelio. Praeidavo susišaudymas ir mus versdavo rusai vėl viską sutaisyti ir atstatyti.

1988 03 14

Asmens parašas:

- 2 -

PUROKLYS AUGUSTAS 9 AUGUSTO

gim. 1904 m.

PUROKLIENĖ ELENA 9 ANTANO

gim. 1903 m.

Elenai ir Augustas Purokliai vietiniai Kaniukų kaimo gyventojai visą savo gyvenimą praleidę Kaniukų kaime, kilę iš neturtinųjų mažžemių valstiečių šeimos. Tarnavę Beržininkų ir Lygumų dvaruose, atėjus tarybų valdžiai dirbę paprastais lauko darbininkais ūkyje. Išsilavinimą turintys tik pradinį pensininkai.

ATSIMINIMAI

Per visą savo gyvenimą daug ką tenka pamatyti, sužinoti, pasimokyti. Labiausiai įsiminė pirmasis pasaulinis karas, tai buvo sunkiausias laikotarpis mano atsiminime, turėjęs labai skaudžių įvykių. Karo pabaigoje atsitiko toksai įvykis, vokiečiai išeidami paliko sandėlius su amunicija, šautuvais ir dar pilnus kitų gėrybių. Vietiniai gyventojai, tuo tarpu ir Kaniukų kaimo gyventojai, sužinoję kad šiuose sandėliuose yra daug turto: geležies, stiklo ir kitų daiktų, nutarė tuo pasinaudoti. Šis gandas pasklido 50 km. atstumu. Priešio kariuomenės dalis atsitraukė, vokiečiai atsitraukdami užminavo sandėlius. Žmonės nieko nežinodami, ėmė plėsti juos. Tik staiga pasigirdo sproginimas. Po kiek laiko išsigandę žmonės puolė ieškoti savo daiktų, pažįstamų, tik staiga vėl pasigirdo sproginimas, nes žmonės beieškodami draugų užmynė ant kitos minos. Po šio sproginimo net Kaniukų kaimo gyventojai pasikėlė, nuo obelų šakos nukrito, kaminai nuvirto, pėsčiodami iš išgaščių žmonės dar kartą užlipo ant minos, pasigirdo trečias sproginimas. Tose vietose iki šių dienų liko baisios gilios duobės. Per sproginimą žuvo 1700 žmonių, 700 arklių, aplinkui mėtėsi žmonių rankos, kojos, galvos, atskiri mėsos gabalai, visų jų palaikai buvo surinkti ir palaidoti vienoje duobėje ant Kaniukų kapinių. Visa tai atsitiko iš pačio ankstauro ryto per kalėdas. Vietiniai Kaniukų gyventojai matė, kaip atsitraukus kariuomenei, garvežiu atvažiavo trys vokiečiai ir padėgė laidus, nuo to kilo sproginimai. Žmonės prie šio sandėlio buvo suvažiavę net nuo užtenos.

tuometu kai buvo paškėję jog vokiečiams vistiek reikės atsitraukti, vokiečių kareiviai visur slenkiėjo ir pardavinėjo sandėlio daiktus. prieš išvykdamį vokiečiai liepė vietiniams gyventojams siauruku vežti šovinius ir skandinti įpysmą ežerą. Žmonės kirtė ledą ir šovinius skandino su visom dėžėm, pokių dėžių su šoviniais buvo priskandintas ir pilnas persveto ežeras. Lenkų laikai ištraykė tas dėžes su šoviniais, gyventojai irgi traukė tuos šovinius iš jų geležies gamino (jų kokybė buvo labai gera) plūgams noragus, grėbliams dantis. Šovinių buvo pilni laukai, kartais traukiant tas dėžes jos skildavo, subyrėdavo, o iškritę šoviniai sužalodavo žmones. Likdavo jie tai be rankų, tai be kojų, susižalodavo ir žūdavo vaikai. Po susišaudymų gyventojai rasdavo daugybę šidelių šovinių, kuriais užtaisydavo patrankas. Jų buvo pilnadaržuose, pievose, pakelėse.

per kaniukus vokiečiai nutiesė siauruką geležinkelį, kuriuo gabeno ginklus, karštvius, maistą. Jį viese rusų, belaisviai, bolševikai, vokiečiai su jais žiauriai elgdavosi: mušdavo su lazdomis kaip šunis, laikydavo paltiškių, cimbališkių kluonuose. Jie žiemą varą ten šaldavo, maitindavo juos tik viena zupa, prieš įpildamas vvirėjass zupęst trenkdavo belaisviui per galvą samčiu, kad tas net alpėdavo. Kaniukų kaimo vaikai nunešdavo belaisviams žalių kopūstų, burokų, morkų, jie stverdavo žalią maistą kaip laukiniai ir godžiai valgydavo, vaikai sprukdavo bijodami vokiečių, o vokiečiai lazdemis tvatydavo belaisvius galvą, nugarą, kojas, kaip gyvulius, kur pakliūdavo be jokio pasigailėjimo. Bedirbdami, veždami smėlį, belaisviai kartais apaldavo, nugriūdavo nuo kojų, prišokę vokiečių kareivis jam trenkdavo lazda, jeigu jis neatsikeldavo, jį čia pat palaidodavo, kurie apaldavo, o paskui atitokdavo, tuos nutempdavo į pirkį, apipildavo vandeniu, po kiek laiko ateidavo, trenkdavo lazda belaisvini, ir nuvarydav dirbt.

1917m. vokiečiai smarkiai apkrovė gyventojus mokesčiais, atėmė jų gyvulius: kiaules, karves, arklius. Apsiginklavę kareiviai varydavo gyventojus į darbus, mušdavo juos, prievartaudavo moteris, merginų tyčiodavosi, atimdavo visą derlių, ant dūšios palikdavo po pusę kuro t.y. mažiau negu pusė kilogramo. Kaniukų kaime vokiečiai prasilaukė tris metus. Žiemą vokiečiai irgi varydavo kaniukų kaimo gyventojus dirbti į sandėlius, pjaut lentų, kast smėlio, tiesti kelių, duodavo visokiųsių juodų darbų, dirbt varydavo į Heilūnų dvarą, Ilygūnų dvarą, į B

īberžininku dvarā darbams. Visus īsakymus duodavo dvaro komendaur-
tas-vokietis. Šīus laikotarpīu armija, kavalarija īštrypē rugīu lau-
kus, daržus. Illo bēdas. Ķmonēs neturēdē ko valgyt, kuo rēngtis. Pū-
tus sīūvesi īš smēlīo mīšēlin.

1988.03.22

Asmens parašas:

VELIČKA KAZIMIERAS, Juozo

1908m.

vietinis kaniukų kaimo gyventojas, lietuvis, kilęs iš neturtingos
mažažemių valstiečių šeimos, baigęs OKL., dirbęs geležinkeliečiu, pens
ninkas.
nn

A P S I M I N I M A I

kaniukų kaimas buvo paprastas kaimelis, pirkios medinės, šiau-
diniais stogais, nedažytos. Kaimo gyventojai visi buvo lietuviai,
vertėsi žemdirbyste, gyvulininkyste. Žemės turėjo ne po lygiai. Vie-
ni buvo pusvalakininkai, kiti turėjo žemės 8/16 ha t.y. 3 arus. Prasi-
maitinti tik savo duona nesugesejo, todėlėjo dirbti sandomųjų dar-
bų pas žydus, į dūkštą, arba pas malūninkus. Paprastai neturtingi kai-
mo gyventojai negalėdavo nieko parduoti turguje, tik tai pirkti,
nes neturėjo kuo, neleido jų pragyvenimo lygis. Turtingesni parduo-
davo dūkšte turguje rugius, vasarojų, gyvulius. Tie turgai buvo didži-
liai. Parduotuvių dūkšte buvo daug, nes tai buvo nemažas prekybos
centras. Jie vykdavo du kartus į savaitę. Dar didesni turgai būdavo
vidžiuose, ten kaniukų kaimo gyventojai parduodavo gyvulius.

1914-1918m. vyko pirmasis pasaulinis karas. Vokiečių fron-
tasėjo ir nuėjo į rytus tolyn nepaliesdamas kaniukų kaimo gyventojų,
tik apkraudamas juos mokesčiais. Kaniukų kaimo pakraščiu vokiečiai
nutiesė siaurą geležinkelį DUKŠTAS-DRUJA. Jį nutiesė vokiečių be-
laisviai rusai. Juo vokiečiai gabenė ginklus ir kareivius, maistą į
preslovo frontą. Pušynėlio vietoje stovėjo pepas. Vietiniams gyven-
tojams už maistą vokiečiai mokėjo. Kaniukų kaimo pakrastyje vokiečiai
laikė požeminiuose sandėliuose sprogmenis, kuriuos susprogdino besi-
traugdami, nuo to žuvo 2000 žmonių.

1918 metų pabaigoje kilo badas. Žmonės neturėjo ko valgyti, tai
skindavo įvairias žoles: balundes, dilgėles, rūgštynes ir virėdavo.

vokiečiams pasitraukus užėjo bolševikai. 1920 metais užėjo lenkai,
apdėjo mokesčiais.

Tais laikais kaniukų kaimo vaikaiėjo į dūkštą lenkų mokyklą.
Jeigu pasitaikydavo dienų, kad kuris vaikas neateidavo į mokyklą

tada policininkas atjodavo į namus ieškoti vaiko. vėliau pačiam kaniukų kaime buvo atidaryta lietuvių ir lenkų mokykla. mokė mokytojas jelinskas nikodemus 1922m. Tamsūskeimo žmonės labai gerbė mokytojus.

Tais laikais, nors tie laikai ir tamsesni buvo, bet žmonės linksmiau gyveno. Kaniukų kaimo gyventojai šventė religines šventes. pasilinksminimui kiekvieną šeštadienį, sekmadienį ruošdavo vakaruškas. jos vykdavo pas kurį nors gaspadorių pirkioj, kur daugiau vietos būdavo. Į vakaruškas atėdavo ne tik jaunimas bet ir senimas, dainuodavo dainas, eidavo ratelių, vaidinavo. jaunimas buvo labai organizuotas: savarankiškai ruošdavo vaidinimus, važiuodavo į kitus kaimus. Į šokių atvažiuodavo ir kunigas, eidavo ratelių su jaunimu, šokdavo, giedodavo šventas giesmes, kviesdavo jaunimą dažniau lankytis bažnyčioje ir giedoti bažnyčios chore. jaunimas tuo laiku mokėdavo daug šokių: polką, valsą, kadrilį, šokstroją, padispaną, polianką, krokoviają, oberką.

Atėjus Lietuvon vokiečiams 1941m. kai kurie kaniukų kaimo žmonės išėjo gyventi į kitas vietas. vokiečiai įsteigė savo karinį štabą pūkšte. gyventojus apdėjo mokesčiais, kuriuos kas metai reikėjo mokėti. eigu neturtingas žmogus ir negalėjęs sumokėti mokesčių, tada suarydavo specialią komisiją ir pasiųsdavo pas ūkininką. gyventojų labai neskriaudė.

Karas nuėjo Rusijos gilumon. vokiečiams tarnybą drumstė partizanai. per pūkštą paugpilio link važiuodavo traukiniai su ginklais, todėl tą trasą, dažniausiai ardydavo (pasmalvės link) partizanai. šis judėjimas labai aktyviai pasireiškė 1942m.

vokiečiai komandirudavo darbininkus t.y. vietinius gyventojus darbams į pabrądę. man teko tenai dirbti du metus. dirbūdėtoju. 12 val. budėdavau, 24 val. buvau laisvas. kiti darbininkai dirbo kelio tarnyboj, taisydavo bėgius. santakos pusėj retas atvejis būdavo kada nerasdavo minų. labai dažnai būdavo kad sprogdavo traukiniai. vokiečiai bijodavo eiti įvykio vieton, nes ten dažniausiai būdavo partizanų, todėl siųsdavo tprastus geležinkeliečius. vokiečiai duodavo šokolado ar dar ko, kad tik tie nivežinuotų ir tvarkytų geležinkelį.

ne kartą vokiečiams kažkas daneše, kad minos padedamos išpruželės kaime (2km. nuo santakos) gyventojų, pavardės

valatku, o jie patys keturi broliai, dar net dirbo apeiginiais pas vokiečius darbininkais. Už tai vokiečiai nubaudė net to kaimo gyventojus. Sudegino II gaspaderių trobą, o valatkų troboje rado kulkesvaidį ir keturis automatus. Tai visą kaimą sudegino, o gyventojus išvarė darbams į vokiečių, o valatkų šeimą išvežė kalėjiman Lukiškėse.

Po to teko dirbti geležinkeliečių pūkšte, padūdėj. Irgi tuo pačiu laikotarpiu. Aš dirbau budėtoju. Čia pagrinde dirbo vietiniai gyventojai, bet atsargoje buvo ir vokiečių. Visus darbdarbus kontroliavo stoties viršininkas - lietavis. Mokėdavo už darbą 140 markių, t.y. išeitų du pūdai rugių.

Išvažiuodami vokiečiai t.y. jiems pralaimint, susprogdinova vandentekį, geležkelio ratą (be kurio garvežys negalėdavo važiuoti) didelį mūšių per visą karo laikotarpį šioje vietoje nebuvo.

I 988.02.12

ASMENS PARAŠAS:

VELIČKIENĖ ELEONORA JON O
gim. 1911m.

vietinė kaniukų kaimo gyventojė, lietuvė, kilusi iš mažžemių valstiečių šeimos, turinti pradinį išsilavinimą, pensininė.

Ā T S I M I N I M A I

Iki 1940m. kaniukų kaime visi namai buvodar mediniai, kai kurie šiaudiniiais stogais, nedažyti. Gyventojai visi buvo lietuviai, prieš lenkų kada kūrėsi kolonijos gyventojams buvo duota žemės po keturiolika hektarų, taip buvo paskiriama visai šeimai, šeimos galvai, vieniems jos tekdavo daugiau, kitiems mažiau, priklausomai nuo to kokia buvo žemė, jeigu geresnė, tai jos duodavo mažiau, kitam žmogui jeigu kiliuodavo mažesnis lopinys, tai daugiau jo atreždavo. Kaniukų kaime valakininkų nebuvo, buvo tik pusvalakininkai, turtingesni žmonės, tai Kazėnas, Ceikauskas Vincas, Šerka Ponatas.

Priešius gyventojai nuimdavo labai mažas, piežiai užaugnedili, kaip degtukai. Laukas dirbamas kaip kokla pūstynė. Ardavo jį geležiniais plūgais, akėdavo medinėm akėčiom, ardavo bulves irgi mediniais įrankiais. Žmonės dirbamą lauką padalydavo į tris dalis, dvi dalis užsodindavo, o trečiąją palikdavo pūdymui. Joje ganydavo gyvūlius, traušų neturėjo išskyrus mėsą. Visi žmonės gyveno sunkiai ir skurdžiai, daugumas kaniukų kaimo gyventojų gaudavo plečių, t. y. mokestį už pūkštelių žemę, karią iš jų nuomojosi.

Žmonės patys augindavo linus, juos klodavo, mindavo, vėrupdavo. Žmonės patys siūdavo si rūbus, juos nudažydavo margai įvairiomis ryžkiomis spalvomis. Išėiginių marškinių nedažydavo, juos palikdavo baltus išėigai. Rūbus dažydavo iš alksnių pasigamintais dažais, dažus gamindavo ir iš įvairių žolių, kartais pirkdavo dažų ir iš krautuvių, nes jie ne itin brangiai kainuodavo. Patalynę irgi margai nudažydavo.

Pinigų kaniukų kaimo gyventojai neturėjo. Jie negalėjo jų užsidirbti, nes nebuvo jokio darbo (samdomojo), nebuvo kur pūkšto parduotuvės, turgai mirgėdavo nuo įvairiausių prekių, žydai

pardavėjai stovėdavo savo durų tarpuduriuose ir kviesdavo užėiti į vidų. Išvilioję klientus siūlydavo jiems įvairias prekes, nuo kurių gausybės ir įvairovės mirgėjo žmonių akys, matuodavo jas prie klientų, girdavo, siūlydavo, kad sunku būdavo išėiti iš parduotuvės nenusipirkus kokio nors daikto. Dūkšte parduotuvių buvo daugybė, vienintelė išėitis gauti pinigų buvogyvuliai, kuriuos pardavus buvo galima šio to nusipirkti. Tačiau žmonėms gyvenantiems kaime gyvulių nereikėjo, niekas jų nepirkė, o turguose daugumą nubrokėdavo, po to žmogus kėlėto gyvulių parduoti negalėjo, nes patiems reikėjo prasimai tinti, išlaikyti gausią šeimą.

Žmonės gyveno tais laikais labai sunkiai. Tų laikų gyvenimo niekaip negalima palyginti su dabartiniu. Paprasto žmogaus pirkios vidus atrodė skurdžiai: vienam kampe medinė lova, ant jos sienykas, arba šiaudų kūlys, didžiulis stalas ir aplink jį suolai. Stalas tik per šventes buvo apdengiamas austa skotertim, o raštuotom skotertim stalas apdengdavo tik tos šeimininkės, kurios turėjo buvelnas (gijas) raštams, kurios galėjo nusipirkti.

Į mokslą vaikus galėjo leisti tik tas žmogus, kuris turėjo pinigų. Pavyzdžiui Kaniukų kaime tiktai vienintelis žmogus Šarka ponatas, sugebėjo leisti savo vaikus mokslui, jis užaugino 2 sūnus ir 2 dukras, vienas sūnus tapo kunigu, kitą išmokė dailininku, duktė tapo mokytoja, tai buvo labai tamsūs laikai, net radijų nebuvo Kaniukų kaime.

Pas, tais laikais vienintelis darbas būdavo kur galima buvo uždirbti - tai geležinkelio darbas.

Jaunimas tais laikais buvo labai smagus, nors laikai ir sunkūs buvo. Ypatingai daug jie linksmindavosi gegužinėse, suėję pasimelsdavo kokioj nors troboj ir vyrai, ir moterys. Šokdavo kiekvieną šeštadienį, sekmadienį, prastai apsirengę eidavo ratelių, įvairių žaidimų, šokiuose dalyvandavo visi ir senimas, ir vaikai, ir jaunimas. Žiemos vakarais jaunimas susirinkdavo kokioj nors pirkioj rūkydavo, pliekdavo kertom (moterys ir vaikai verpdavo). Jaunimas atskirai sau vakaruodavo, vesdavosi 25m-30metų, renkėdavosi paprastai, ypatingų papuošalų neturėjo, tiktai tie kurie Amerikoje turėjo giminių, tiems atsiųsdavo, jie galėjo puikuotis.

tuplių turėjo vieną porą ir juos labai brangindavo. Į miestelį eidavo basi, o tik prieję miestelį jais apsiaudavo.

Švenčių per metus būdavo daug: velykos, kalėdos, sėkmės, atlaidai, kai tik ateidavo šventės, visi tuo sukrušdavo. Veždavo į turgų parduoti sūrius, kiaušinius, sviestą, kas dar kokią žasi. Už gautus pinigus nusipirkdavo miltų, cukraus ir keptavo pyragus, sausainius, gerdavo juos su kava, kurią pasidarydavo iš miežių. Miežius išauginę išdžiovindavo, sugrūdindavo, tuo jie dar tamsesni pasidarydavo ir panešėjo įtikrą kavą. Kavą dar pasigaminūdavo iš ažuolo giliukų, kvapni, skani būdavo. Kavai naudodavo o rū, o kad cukraus nebuvo - sachariną, vestuvėms ir laidotuviams darydavo alų iš miežio grūdų ir apynių. Žiemą visi laukdavė naujų metų, būdavo labai ramūs. Pasidabindavo eglutę, šokdavo ir dainuodavo, vaidindavo mokyklose. Kalėdose prieš naujus metus burdavo: ištėkėsiau-ne., su šiaudeliais: mirsiu-nemirsiu, ar trampėnis tekdavo šiaudelis ar ilgesnis, gausio id. važiuodavo į bažnyčią gražiai apsirengę, atvažiuavę sėsdavo prie stalo, gerdavo priūtintu pienu, bureku, grucės, alaus miežiniu. Vakare jaunimas eidavo į vakaruškas. Mada vyrams tada buvo kostiumas, auliniai batai, galife kelnės ir švarkelis, merginoms - balta bliuzė ir sijonas.

Tais laikais žmonės dažnai sirkdavo ir mirdavo. Gydymas buvo apmokamas ir daktarai nevažinėjo po kaimus bevelk, nes neturtingi žmonės neturėjo kuo mokėti. Gydėsi daugiausia žmonės patys, žolėmis. Jie mankai suprasdavo kokiom ligom sirkdavo, išlikdavo tik stipriausieji. Nuo peršalimo žmonės virdavo liepų žiedus, nuo plaučių ligų - šermukšnius, nuo uždegimo - trilapius - nuo ~~pilvo~~ ^{vidaus} ligų, polyną - nuo pilvo skausmų, čyčmas irgi nuo pilvo skausmų.

Žmonės buvo labai prietaringi, pavyzdžiui jeigu žmonės išsirušdavo kelionėm ir išeidavo obėidami prisimindavo ką pamiršę, namo negrįždavo, nes galvojo, kad nespasieks. Arba jeigu važiuodavo laidotuvių, laidoti žmogaus ir ką pirmą kelyje sutikdavo artai vyrą artai moterį, sakykim moterį, tai reiškė, kad kaime jų mirs moteris.

Seniau žmonės gyveno didelėm šeimom, ir labai skurdžiai. paržuose ir laukuose niekas nesugdavo, o kad gautų pinigų už žomę sumokėti, turėjo parduoti gyvulius, nors parduoti juos buvo sunku, juos retai kas pirkdavo. Gž mokesčių nemokėjimą valdžia baudavo: buvo netgi taip kad sodindavo į kalėjimą, samdomo

darbo nebuvo. Šioj apylinkėj nebuvo nei gamyklų, nei fabriklų, su žemės mokesčiais niekad neįstrigdavo tik turtingesni, ku-
lokais vadinami.

Užėjus didžiajam tėvynės karui daugelis kaniu-
kų kaimo žmonių gyveno pasyviai, niekur nesikišdami, užsisklen-
dę, nesuprasdami įvykių, nesiduodami kieno nors agitacijai, gyventojai vienodai bijojo tiek rusų, tiek vokiečių kareivių. Žmonės buvo labai tamsūs, valdžios viena po kitos mainėsi be
be perstojo. Buvo skleidžiami gandai: štai ateis rusai pražudys
visus, ateis vokiečiai, apiplės visus.

Visur sklido gandai apie partizanus, kad tai tokia
me miške juos sušaudė ar įvyko susirėmimas. Partizanai pūkš-
te plėšė parduotuves, kankinę žydus, apiplėšdavo kaniukų kaimo
gyventojus, išrandavo su mėgom aukskarus iš ausų, išplėšdavo
auksinius dantis iš burnos, girdejos, kad rusai vėliau juos
sušaudė ar ištremė juos sibirui.

1988.03.14

ASSENS PARASAS:

Velickasano

- 13 -

MICIUNAS STASYS BRONIAUS

gim. 1926 m.

vietinis kaniukų kaimo gyventojas, lietuvis, kilęs išneturtingų, mažųjų valstiečių šeimos. Didžiojo Tėvynės karo dalyvis, apdovanotas medaliais už pergalę Didžiajame Tėvynės kare, už atdrąsą, turintį 6 kl. išsilavinimą, po karo dirbęs kolūkie pirmininku, šiuo metu pensininkas.

A T S I M I N I M A I

vokiečių okupacijos metais ūkis savo labai nuvalintas. Iš žmonių buvo renkama duoklė. Įmdavo karves, kiaules ir kitus gyvulius. Fronte linija stovėjo kaip tik toje vietoje, kur buvo kaniukų kaimas, todėl pasėliai buvo pastoviai ištrypiami. Po karo žmonės ir toliau dirbo žemę be jokios technikos, sunkiai, vargingai. Augino gyvulius, maitinosi tik savo pačių pasigamintais produktais.

Praėjus keleriems metams po karo, 1949 m. pavasarį buvo pradėta kaniukų kaimo gyventojus iš tolimesnių vienkienų burti į kolūkius. Žmonės jungsėsi nenoromis, būkštaudami, nes nežinojo, kokia bus jų ateitis, kaip jie gyvens. Tarybų valdžio priešai gąsdino juos prieškolūkinėmis kalbomis.

Žmonės tuo metu dar arė žemę arkliais, geležiniais paprastais noragais (plūgais), akėdavo medinėm akėčiom, rugius kirto arklinėmis kertamajom arba rankom pajaudavo, kuldavo dalbomis, kulimas užsitęsdavo ilgai žiemą. Kolūkis buvo labai neturtingas, visai neturėjo technikos, iš valstybės ėmė didžiules paskolas, pirko gyvulius ir reikalingą inventorių. Algos kolūkiečiams nebuvo mokamos pinigais, o atlyginama pagal darbuočių. Vienas darbuočių – pusė arba kilogramas grūdų.

1952 m. žemę kolūkyje jau pradėjo arti traktorium. Technikos truko todėl traktorium arėdavo vieną dieną vienam, kitą dieną kitam kolūkyje. Da ar trys kolūkiečiai naudodavosi vienu traktorium. 1954 m. kult pradėta kombainu. Kolūkie

padidēja, prie jo dar prijungiami vaskonys, priskūnai, paltiš-
kė. Kaniukai tampa stamboku ūkie centru. Kolūkis tapo ūkia savo
pavadinimas. Tik jį iškūrus jis vadinosi "komjaunimo 30-metis
vėliau "M. Melnikaites" vardu, ir "šviesus kelias"

1960m. susikuria valstybinis ūkis, ir vadinamas

"

"gėdininkystės tarybinis ūkis" Jame dirbanties žmonės pra-
dedamas mokėti atlyginimas pinigais ir panaikinami mokes-
čiai valstybei maisto produktams, mėsai, pienui, kiaušiniams.
Seniau piene reikėjo parduoti 270 litrų per metus, t.y. priklaus-
omai nuo karvės, kiti mokesčiai priklausomai nuo žemės.

1988-03-18

ASMENS PARAŠAS: